

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-396/05, C-419/05 και C-450/05

Doris Habelt κ.λπ.

κατά

Deutsche Rentenversicherung Bund

(αιτήσεις των Sozialgericht Berlin και Landessozialgericht Berlin-Brandenburg
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Κοινωνική ασφάλιση — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 — Παραρτήματα III και VI —
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων — Άρθρα 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 42 ΕΚ —
Παροχές γήρατος — Περίοδοι καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν
εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας — Μη εξαγωγιμότητα»

Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak της 28ης Ιουνίου 2007 . . . I - 11900

Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Δεκεμβρίου
2007 I - 11948

Περίληψη της αποφάσεως

1. *Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Κοινωνική νομοθεσία — Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής — Παροχές γήρατος ή επιζώντων (Κανονισμός 1408/71 του Συμβουλίου, άρθρο 4 §§ 1, στοιχεία γ' και δ', και 4)*

2. Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Παροχές γήρατος — Ειδικές ρυθμίσεις της γερμανικής νομοθεσίας
(Άρθρα 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 42 ΕΚ· κανονισμός 1408/71 του Συμβουλίου, άρθρο 4 § 1 και παράρτημα VI, Γ, σημείο 1)
3. Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Κοινοτική νομοθεσία — Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής — Παροχές γήρατος ή επιζώντων
(Κανονισμός 1408/71 του Συμβουλίου, άρθρο 4 § 1, στοιχεία γ' και δ')
4. Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Κοινοτική νομοθεσία — Αντικαθιστά τις συμβάσεις κοινωνικής ασφαλίσεως που έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών — Όρια
(Άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ· κανονισμός 1408/71 του Συμβουλίου, παράρτημα III, Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε')
5. Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Παροχές γήρατος — Ειδικές ρυθμίσεις της γερμανικής νομοθεσίας
(Άρθρο 42 ΕΚ· κανονισμός 1408/71 του Συμβουλίου, άρθρο 4 § 1 και παράρτημα VI, Γ, σημείο 1)

1. Μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών, βάσει νομοθετικώς καθοριζόμενης καταστάσεως, και εφόσον αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους.

Σε ό,τι αφορά γερμανικές συντάξεις γήρατος που θεμελιώνονταν αρχικώς σε περιόδους καταβολής εισφορών συμπληρωθείσες από τις ενδιαφερόμενες επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου, κατά τις οικείες περιόδους, ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως, τα οποία

ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι εν λόγω περίοδοι καταβολής εισφορών δεν αναγνωρίζονται ως τέτοιες λόγω του πολέμου, αλλά διότι κατεβλήθησαν εισφορές δυνάμει των γερμανικών νόμων περί ασφαλίσεως γήρατος. Οι εν λόγω παροχές χρηματοδοτούνται, όπως και οι συντάξεις που θεμελιώνονται σε περιόδους που συμπληρώθηκαν εντός της νυν Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από τις εισφορές των ασφαλισμένων που ασκούν τώρα μια δραστηριότητα. Περαιτέρω, η καταβολή τέτοιων παροχών σε δικαιούχους που κατοικούν εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν πραγματοποιείται κατά διακριτική ευχέρεια, έστω και μόνον καθόσον το εκ του νόμου σύστημα ασφαλίσεως συντάξεως ορίζει ότι οι συντάξεις δυνάμει περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν επί των τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμα-

νικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως καταβάλλονται, κατά γενικό κανόνα, στην αλλοδαπή εφόσον οι δικαιούχοι γεννήθηκαν πριν από τις 19 Μαΐου 1950 και απέκτησαν συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή πριν από τις 19 Μαΐου 1990. Συνεπώς, τέτοιες παροχές πρέπει να θεωρούνται, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών τους, ως παροχές γήρατος ή επιζώντων κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1408/71.

(βλ. σκέψεις 63, 66-67, 69)

2. Οι διατάξεις του παραρτήματος VI, Γ, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία», σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 είναι ασυμβίβαστες με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, μεταξύ 1937 και 1945, επί τμημάτων του εδάφους επί του οποίου ίσχυαν οι νόμοι του γερμανικού Reich περί κοινωνικής ασφαλίσεως, τα οποία ευρίσκονταν όμως εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί εντός του κράτους μέλους αυτού.

Ειδικότερα, οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71 οι οποίες σκοπούν στη διασφά-

λιση του ευεργετήματος των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως και βαρύνουν το αρμόδιο κράτος, ακόμα και όταν ο ασφαλισμένος, ο οποίος εργάστηκε αποκλειστικά στο κράτος καταγωγής του, κατοικεί ή μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, συμβάλλουν ασφαλώς στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, δυνάμει του άρθρου 39 ΕΚ, αλλά και των πολιτών της Ενώσεως, εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, δυνάμει του άρθρου 18 ΕΚ. Έτσι, η άρνηση των γερμανικών αρχών να λάβουν υπόψη τους, για τους σκοπούς του υπολογισμού των παροχών γήρατος, τις εισφορές που κατέβαλαν οι ενδιαφερόμενες κατά τις οικείες περιόδους, καθιστά προδήλως δυσχερέστερη ή και εμποδίζει την εκ μέρους τους άσκηση του δικαιώματός τους ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της Ενώσεως και συνιστά επομένως εμπόδιο στην ελευθερία αυτή.

Σε ό,τι αφορά τις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά που αναφέρονται στο παράρτημα Ια του κανονισμού 1408/71, στον κοινοτικό νομοθέτη επιτρέπεται να θεσπίσει, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 42 ΕΚ, διατάξεις παρεκκλίνοσες από την αρχή της εξαγωγιμότητας των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως. Ειδικότερα, προϋπόθεση κατοικίας στο κράτος του αρμόδιου φορέα μπορεί να επιβάλλεται θεμιτώς για τη χορήγηση παροχών συνδεομένων στενά με το κοινωνικό περιβάλλον. Τούτο προδήλως δεν συμβαίνει στην περίπτωση παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως που εμπίπτουν στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, ως προς τις οποίες δεν προκύπτει ότι συνδέονται

με το ιδιαίτερο κοινωνικό περιβάλλον του κράτους μέλους που τις έχει θεσπίσει και ότι, ως εκ τούτου, δύναται να εξαρτηθούν από προϋπόθεση κατοικίας. Το να επιτραπεί υπό τις συνθήκες αυτές στο αρμόδιο κράτος μέλος να επικαλεσθεί λόγους εντάξεως στην κοινωνική ζωή του προκειμένου να επιβάλει ρήτρα κατοικίας θα ήταν ευθέως αντίθετο προς τον θεμελιώδη σκοπό της Ενώσεως ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση της κυκλοφορίας των προσώπων στο εσωτερικό της και της κοινωνικής εντάξεώς τους σε άλλα κράτη μέλη.

Επιπλέον, να μιν ο κίνδυνος σοβαρού πλήγματος στη χρηματοοικονομική ισορροπία ενός συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως μπορεί να δικαιολογήσει τέτοια εμπόδια, πλην όμως η Γερμανική Κυβέρνηση δεν αποδεικνύει πώς οι μεταφορές κατοικίας εκτός Γερμανίας μπορούν να καταστήσουν επαχθέστερες τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις του γερμανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως.

(βλ. σκέψεις 78-79, 81-83, 85, διατακτ. 1)

3. Μια παροχή μπορεί να θεωρηθεί ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως εφόσον χορηγείται στους δικαιούχους χωρίς να γίνεται καμία εξατομικευμένη και κατά διακριτική ευχέρεια στάθμιση των ατομικών αναγκών, βάσει νομοθετικώς καθοριζόμενης καταστάσεως και εφόσον

αφορά κάποιον από τους ρητώς απαριθμούμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 κινδύνους.

Σε ό,τι αφορά παροχές που θεμελιώνονται σε περιόδους καταβολής εισφορών δυνάμει του γερμανικού νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή, ο σκοπός του νόμου αυτού είναι να εντάξει τους ασφαλισμένους που έχουν συμπληρώσει περιόδους καταβολής εισφορών, κατά την έννοιά του, στο γερμανικό εκ του νόμου σύστημα ασφαλίσεως συντάξεως, καθόσον οι ασφαλισμένοι αυτοί αντιμετωπίζονται σαν να είχαν συμπληρώσει τις εν λόγω ασφαλιστικές περιόδους στη Γερμανία. Περαιτέρω, και αν υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες οι καταβαλλόμενες βάσει του εν λόγω νόμου παροχές μπορούν να θεωρηθούν ως προοριζόμενες για την ελάφρυνση δυσχερών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν συνεπεία γεγονότων που συνδέονταν με το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, τούτο δεν συμβαίνει σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης. Επιπλέον, η καταβολή των εν λόγω παροχών στους δικαιούχους που δεν έχουν την κατοικία τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν πραγματοποιείται κατά διακριτική ευχέρεια, έστω και μόνον καθόσον το εκ του νόμου σύστημα ασφαλίσεως συντάξεως προβλέπει ότι οι συντάξεις δυνάμει περιόδων καταβολής εισφορών του γερμανικού νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή καταβάλλο-

νται, κατά γενικό κανόνα, στην αλλοδαπή εφόσον οι δικαιούχοι γεννήθηκαν πριν από τις 19 Μαΐου 1950 και απέκτησαν συνήθη διαμονή στην αλλοδαπή πριν από τις 19 Μαΐου 1990. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω παροχές πρέπει, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών τους, να θεωρούνται ως παροχές γήρατος ή επιζώντων κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του κανονισμού 1408/71.

(βλ. σκέψεις 107, 110-112, 114)

4. Η απώλεια, βάσει του παραρτήματος III, Α και Β, σημείο 35, στοιχείο ε', του κανονισμού 1408/71 και της συμβάσεως κοινωνικής ασφαλίσεως μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Δημοκρατίας της Αυστρίας της 4ης Οκτωβρίου 1995, του δικαιώματος επί παροχών γήρατος που απορρέει από την από 22 Δεκεμβρίου 1966 σύμβαση κοινωνικής ασφαλίσεως μεταξύ των εν λόγω κρατών, μολοντί ο ενδιαφερόμενος έχει εγκατασταθεί στην Αυστρία πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1408/71 στο κράτος μέλος αυτό, αντιβαίνει στα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ. Συνεπώς, οι εν λόγω διατάξεις του κανονισμού 1408/71 και της γερμανοαυστριακής συμβάσεως του 1995 είναι ασυμβίβαστες με τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί, σε περιπτώσεις στις οποίες ο δικαιούχος κατοικεί στην Αυστρία, η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν βάσει του νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών

στην αλλοδαπή, μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Ειδικότερα, οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου μπορούν να εφαρμόζονται σε επαγγελματικές δραστηριότητες που ασκούνται εκτός του εδάφους της Κοινότητας, εφόσον η εργασιακή σχέση διατηρεί αρκούντως στενό σύνδεσμο με το έδαφος αυτό. Η αρχή αυτή πρέπει να νοείται ως αφορώσα επίσης τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εργασιακή σχέση συνδέεται επαρκώς με το δίκαιο κράτους μέλους και, κατά συνέπεια, με τους σχετικούς κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

(βλ. σκέψεις 122, 124-125, διατακτ. 2)

5. Οι διατάξεις του παραρτήματος VI, Γ, υπό την επικεφαλίδα «Γερμανία», σημείο 1, του κανονισμού 1408/71 είναι ασυμβίβαστες με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, και ιδίως με το άρθρο 42 ΕΚ, στο μέτρο κατά το οποίο επιτρέπουν να εξαρτηθεί η λήψη υπόψη, για τους σκοπούς της καταβολής των παροχών γήρατος, περιόδων καταβολής εισφορών που συμπληρώθηκαν, βάσει του νόμου για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα που αποκτήθηκαν διά καταβολής εισφορών στην αλλοδαπή, μεταξύ 1953 και 1970 στη Ρουμανία, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος κατοικεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

(βλ. σκέψη 129, διατακτ. 3)